

Sælsomme historier
og myter fra

ORØ

Samlet af Holger F. Larsen

På Hestebedgård - omkring år 1900 - hvor familie og medarbejdere om aftenen var forsamlet, underholdte man ofte hinanden med at fortælle oplevelser fra dagligdagen, myter og krøniker. Ikke alene de voksne fik pirret fantasien ved nogle af disse fortællinger. Børnene syntes altid det var spændende, fantasifuldt – og til tider skræmmende. Petroleumslampen lyste kun svagt ned over bordet i vintertiden og dannede skygger på væggene – der medvirkede til, at børnene kunne blive så bange ved sådanne mystiske beretninger, at de ikke turde gå over i mørket i den bageste ende af stuen (1.a).

Historier og myter har, mere eller mindre bevidst, styrket sammenhold, fællesskab og sociale relationer i lokalsamfundet. Det har givetvis været sådan tilbage i tiden alle steder, med beretninger der gik videre fra generation til generation – nogle historier gik i glemmebogen og for hver generation kommer nye beretninger til, der underholdende kunne give anledning til oplysning, spænding, gys – og ikke mindst overtro.

Det fremgår af materialet, at folk i tidligere tider – i højere grad end i nutiden – har opfattet mystik og ejendommelige uforklarlige oplevelser, som en væsentlig del af tilværelsen.

Hestebedgård

Havtrolden i Isefjord

Engang i tidligere tider boede der i Isefjorden en trold, der havde den skik at standse alle skibe, som løb ind i fjorden, og afkræve en mand af hver skibs besætning. Man havde allerede længe måtte finde sig i disse overgreb, da man fik kundskab om, at trolden ikke ville miste sin magt, før man viste ham hovedet af pave Lucius, som var blevet halshugget i Rom for mange hundrede år siden. Der blev følgelig straks sendt nogle munke til Rom for at hente dette hoved, og da skibet vendte tilbage og løb ind i fjorden, viste trolden sig atter. Men i samme øjeblik man holdt hovedet frem og trolden så det, skabte han sig med et frygteligt hyl om til en klippe.

I Roskilde Domkirke ses adskillige afbildninger, der har motiv i dette sagn (2.e).

Trolden og Hjortekærstenen

Ude på marken lå den store Hjortekærsten – ja den ligger der vel endnu. Det var en mærkelig sten, sagde man på øen, for når den hørte, at man sagde goddag til den, så svarede den. Og når den lugtede nybagt brød, så vendte den sig. Det var ganske bestemt. Men Hjortekærstenen var nu ikke nogen almindelig sten, den har faktisk ligget ovre på Tudse Næs, hvor der i gamle dage boede en trold. Han havde set sig så gal på Ourø kirke, at han en dag havde taget en stor sten og strittet den ud over fjorden for at ramme kirken. Men han havde sigtet fejl, så stenen fór forbi kirken og faldt ned i Præstegårdsmarken lige i kanten af Hjortekæret (1.g).

Den store sten ved Nørre Stænge

Fra gammel tid fortælles der, at den store sten der ligger i lavvandet lidt til højre ved badestranden i Nørre Stænge, har nogle specielle egenskaber. Den vender sig en omgang hver juleaften – og hver gang den kan lugte friskbagt brød. Fortalt omkring 1950 (1.a).

Nobes Kro

Ud for sydsiden af Ourø ligger der lidt ude i vandet to holme, der hedder Langø og Lindholm. De er hjemsted for en masse fugle; men der har vist aldrig boet mennesker derude. På Lindholm ligger der ganske vist en dyngeste, der kaldtes "Nobes Kro", og det kunne jo lyde som om der engang havde ligget et hus; men det er vel snarere vandet og isen, der havde båret stenene sammen.

"Nobes Kro" skulle egentlig betyde "Nabos Krog" eller "Nabokrogen".

Alle de stakkels sjæle, der hverken hører hjemme i himmerige eller helvede, de samles efter døden i "Nobes Kro", et ensomt sted hvor de er nabo til begge de to steder, hvor de aldrig skal komme. Og der, på den øde, våde strandbred, hvor ingen mennesker færdes, og man kun hører vinden pibe og vandet skvulpe og fuglene skrig, der kryber de sammen mellem de kolde stene og søger at trøste hinanden (1.g).

Gravhøjen Havehøj

Havehøj, der lå ved stranden sydvest for Bybjerg Mølle på matr. 8, var for længst blevet ryddet, da en Henry Petersen i 1873 søgte øen.

Præsten Niels Krag (1.i), præst på øen 1667 til 1687, fortæller om et sagn om Havehøj:

På Havehøj boede der spøgelser, og det fortælles at der kom en "Genius" til jordemoderen i Bybjerg og bad hende hjælpe en barselskone nede under jorden. Det gjorde hun også – og kom velbeholden tilbage fra bakken. Men da hun ville fortælle hvad hun havde set, blev hun blind, så hun siden hen som andre blinde måtte ledes frem. *Det er i øvrigt et vidtkendt indoeuropæisk sagn der her omtales* (2.c).

Der er en tilsvarende yngre beretning fortalt af en jordemoder i Næsby om en bakke på marken "tæt ved på venstre side af vejen op mod kirken, hvor der i sin tid var en del hekseri!". Jordemoderen havde skubbet bindet lidt fra øjnene og set, at det var ad den vej hun kom. Her er dog ikke noget om, at hun blev blind – men dette kendes andre steder fra, derimod fik hun noget blankt i løn, der siden viste sig at være penge (2.c).

Elnebjerg (Ellebjerg eller Ellenbjerg)

Elnebjerg ligger på den tidligere præstegårdsmark sydøst for kirken. Pastor Krag (1.i) omtaler omkring 1670 det som et sted man troede var beboet af spøgelse. Endnu i 1906 meddeler pastor Prip, at Ellebjerg til visse tider hæver sig på gloende pæle (2.c).

Midt ude i Præstegårdsmarken lå to bakker, ja, de ligger der givetvis endnu. De så ud som et stort dyr med en lille unge ved siden. De kaldtes Store og Lille Ellenbjerg; men egentlig hed de nok store og lille Ellebjerg, for der havde boet ellefolk derude i gamle dage. Der var dem, der mente, at de boede derude endnu, og at det i lyse sommernætter kunne hænde, at begge de to Ellebjerge rejste sig på pæle af det røde guld, og så kunne man se de underjordiske færdes derinde (1.g).

De underjordiske havde haft en gang under jorden fra Ellebjerg og ind til Præstegården, og om natten havde karlene kunnet høre, hvordan de gik og puslede og rumsterede ude i stalden. Det havde i længden ikke været til at holde ud, så karlene havde til sidst forlangt at få karlekammeret flyttet fra længen ud mod marken og stakkehaven og over i den anden længe til et lille kammer mellem huggehuset og porten. Præsten Jørgen Gottfred Petersen (præst på Orø 1834-1873) undrede sig. Han kunne ikke begribe, hvorfor karlene havde villet flytte fra et lunt og rummeligt kammer, over i et der var ringere – for den sande grund havde de jo ikke villet ud med (1.g).

Børres Bakke

Og i Børre Bakke – ikke Børs Bakke, men bakken nede ved Børret – der havde der været et sted med et krat, man kaldte Buskens Hule, og der var der engang set en nisse og en nissekone. De havde haft guld kroner på hovedet og havde siddet sammen på en stor kampesten og havde holdt om en guldstav. Men Buskens Hule var senere fyldt op med jord, så nisserne boede der måske ikke mere. En har i øvrigt set bakken stå på røde pæle (1.g).

Slettekæret

Henne ved vejen ned til Østre Færgelå der et kær, jeg tror det hed Slettekæret – men vi kaldte det Nissekæret. Der hed det sig også, at nisserne holdt til, så der var ikke trygt at færdes ene ved nattetider - og der har jeg selv engang set nissen. Som barn gik jeg alene i mørkningen ved "Nissekæret", jeg gik langsomt fremad og så mig nøje for – jo nærmere jeg kom kæret, jo langsommere gik jeg, mens jeg stirrede og lyttede. Da så jeg med ét nissen kigge frem over grøftkanten et stykke foran mig. Han dukkede frem der mellem græsset så stille som en grå skygge, og vinden viftede med hans lange røde hue. Jeg benede hjemad det bedste jeg havde lært (1.g).

Stensbjerg

Der boede trolde i den store høj, der kaldes Stensbjerg. At der i denne høj bor underjordiske folk, er der ingen, der er i tvivl om, fordi man så tit hører larm inde fra højen, som om store kister blev lukket op og i. Desuden har man også i landsbyerne på øen bemærket, at bjergtroldene havde for vane at hente levnedsmidler i bøndernes fadebure. Engang da Niels Jensen, der boede tæt ved højen, syntes, at de havde hentet vel meget i hans forråds-kammer, låsede han døren for at spærre dem vejen. Men der gik kun kort tid, så blev hans datter starblind, og hun fik ikke sit syn tilbage, før hendes fader låste døren op igen (2.e).

Om Stensbjerg nord for kirken fortæller pastor Krag omkring år 1670 (1.i), at man havde hørt det smække med store kistelåg

derinde og set en sort kalv patte en ko – men at den forsvandt, da man nærmede sig.

Og en Niels Jensen, der boede i Bybjerg, satte engang lås for en bestemt port som bjergfolkene havde deres færdsel igennem. I samme øjeblik blev hans datter imidlertid blind og ligesom ramt af solstik i den ene side – men atter rask så snart gennemgangen igen åbnedes (1.i).

Det er en af de "urimelige historier om spøgelse" der fortælles om Stensbjerg, som Erik Pontoppidan skriver i Danske Atlas (2.c). I det store og hele er dette de samme sagn, som vi har truffet i det øvrige Nordsjælland, særlig karakteriseret af de mange beretninger om bjergfolkenes natlige færdsel gennem visse gårde, i besøg hos hinanden til bryllup eller barsel (Top.92, 98) eller blot som en gentagen foreteelse (2.c).

Folk fortalte, at der i gamle dage havde gået en underjordisk gang fra slottet på Stenersbjerg (Stensbjerg) op ad Gamløse til – den burde være der endnu, hvis man ellers kunne finde den (1.g).

Esmosebakken

Ude ad Næsby til havde nogen set, at Esmosebakken stod på fire pæle ved højtidsaftener, "og de dansede under den!" Og en aften hørte man nogen sige derinde: "*Skravelille, Skravelille...*" Da de fortalte om oplevelsen derhjemme, kom et sort spøgelse springende ud fra kakkellovnskrogen og sagde: "*Det var min moor!*" Det må have været et barn bjergfolkene kaldte på derude i marken, og det var moderen til barnet der kom ud fra krogen (2.c).

Sibirien

I en bakke ved Julius gård i Sibirien der nordpå, var der også "småfolk", "bitte poge med pikkelhuer på". Da Julius ville grave jord af bakken og flytte en sten over i et dybt hul blev han om natten truet til at lægge den tilbage igen (2.c).

Konen med hovedet under armen

Når man sent om aftenen kom forbi i Nørrestænge, kunne det hænde, at man mødte en høj kone, der gik og bar sit eget hoved under armen. Og på marken tæt ved der rendte der nok tre hovedløse kalve. Men hvad de rendte der for, det har jeg aldrig kunnet få opspurgt (1.g).

Krabbe Jens Søren – varulven

Oppe i Gamløse der boede tilbage i tiden, på et sted der hed Rævebrønden, en mand som de kaldte for Krabbe Jens Søren. Han fiskede krabber og solgte dem ved dørene, og det var noget som ellers kun drengene gjorde. Men om natten hed det sig for vist, at han var en varulv.

Det kunne hænde, at folk rundt om i husene hørte, hvordan det om natten humpede og raslede med en lænke oppe på loftet. Og der var også dem, der mente i mørkningen at have set et glimt af et stort fælt dyr, sådan på størrelse af en grumme stor hund, der fór forbi dem længe før de fik sanset sig. Alle kunne dog fortælle, at den haltede og ligesom kun støttede sig på tre ben. Det var jo så Krabbe Jens Søren, det kunne man nok vide, for varulv var han jo. Men han gjorde for resten aldrig nogen fortræd - da ikke efter hvad folk vidste at sige! (1.g).

Manden i Langdal

På samme tidspunkt som Krabbe Jens Søren boede der en mand et sted i Langdal. Han havde røde øjne og andre slemme ting – han gjorde fortræd!

Når sådan folk stod og kærnede, og det traf at han kom ind i det samme, så kunne man lige så godt holde op med at kærne, for man fik ikke smør alligevel, hvor meget man så strengte sig an. Det vil sige, det gjaldt kun, hvis man gav ham noget, af hvad han sådan kunne finde på at bede om. For hvis man sagde nej og ikke gav ham noget, så mistede han magten til at lave ulykker. Men der var mange der ikke kunne få sig til at sige nej. De nænnede det ikke, når det nu var så lidt han bad om - men så fik de jo også selv tage følgerne (1.g).

Voldstedet Børreklak

Tilbage efter udskiftningen (omfordelingen af landbrugsjorden) i år 1802 ville bonden på gården Børret, der ligger på den sydøstlige del af øen, på hvis jord Børreklak lå, fjerne nogle sten fra voldstedet. Men her gik det grueligt galt – om morgenen natten efter lå en hest og en ko halvkvalte i stalden, filtrede ind i deres tøj. Men da de kom på benene igen, var de raske. En advarsel! Bonden opgav at fjerne flere sten fra voldstedet (2.a, 2.b).

Men hans barnebarn fortsatte mange år senere - hvorefter han fik problemer med sine følhopper, de kunne ikke længere føle ved egen hjælp. En enkel hoppe med føl, der ellers befandt sig vel på alle måder, lå en morgen stendød på marken med den ene bagsko i klemme ved grimen.

Der boede troldtøj i Børreklak – når man om aftenen malkede køerne i nærheden, hørte man stemmer og tumleri deroppe. Og kreaturerne veg altid uden om stedet - de vidste bedre (2.a, 2.b).

Beboeren på gården i 1923, en ældre mand (1.d), fortæller, at han stadig havde problemer med følhopperne: *”Så købte jeg for 10 år siden, i 1913, en hoppe med et ungt føl, den levede på gården i 22 timer – så døde den af forædning af kløvergræs. Sådan gik det i én uendelighed, men mærkværdigvis var det kun som følhopper at hestene slog fejl, de heste man anvendte som trækdyr blev ikke ramt af ulykker”*.

Men ellers afstod han fra at ville kommentere dette emne nærmere... (2.b).

(2.c) - Følgende beretninger skyldes Evald Tang Kristensen (2.d), der i maj 1906 var på besøg hos pastor Prip, hvor han blev henvist til en Kirsten Olesen i Næsby (1.h):

Kirsten Olesen, født år 1847, fortæller, at underjordsfolkene også havde tilholdssted i Børret eller på Børreklak, en bakke med et

voldsted af ubestemmelig alder ved gården Børret (1682 Børre Høy) på øens sydspids, der også skal have været tilholdssted for sørøveren Børre.

Kirstens svigerfar hørte engang en mærkelig susen i luften ved Børreklak, samt en buldren inde fra bakken, da han var i området – så han flygtede!

Og manden på gården i Børret havde et barn, der var idiot: *”Det var forbyttet og var så dårligt. Det er kun et år siden det døde, og da var det en 30 år”* (altså født o. 1875). Man sagde, det var straf, fordi hans gamle søster var begyndt at dyrke gulerødder på Børret (1.h).

Manden og ladeporten i Langdal

Der var noget der var galt fat i Langdal. Der gik hver eneste nat en mand i den bare skjorte og slæbte på en stor ladeport, mens han klagede sig noget så gudsjammerligt (1.g).

Den hovedløse kalv i Langdal

I dalstrøget kaldet Langdal – der markerer adskillelsen mellem Bybjerg og Næsby - har der i folks bevidsthed gennem tiderne optrådt et mystisk fænomen, der af og til skabte omtale i befolkningen på Orø.

Personer, der mørke vinteraftener var på vej til eller fra Næsby, kunne opleve ”den hovedløse kalv”, der som en mørk skygge kom farende fra området omkring Salvig og forsvandt ned gennem dalstrøget mod sydøst (1.a).

Albert Christensen, opvokset i det lille hus modsat Langdalgården, var som dreng omkring år 1900 alene på besøg i Næsby og det var nået at blive mørkt før han begav sig hjemefter. Faderen stod et stykke fra huset da han hørte en langsom klappen af træsko ude på Næsbyvejen nord for dalen, og lidt senere på sydsiden af dalen hørte han igen klappen af træsko, men nu i

meget hurtigt tempo. Albert kom bange hjem, han var gået langsomt hen mod Langdalen af frygt for den hovedløse kalv og var begyndt at løbe da han var kommet forbi (1.b).

En ung pige kom chokeret og ude af sig selv af rædsel en mørk aften ind på Langdalgården. Hun forklarede, at hun på cykel var på vej til Næsby og i Langdal havde oplevet den hovedløse kalv komme farende gennem mørket (1.a).

Nogle mente dog fænomenet fremkom, når en nordvestenvind fejede ned gennem dalstrøget, i kombination med en god fantasi.

Oberstens nattesyner

En husmand, kaldet "Obersten", kunne se mere end andre – betretninger der kunne sætte fantasien i sindsbevægelse. Han færdedes meget ude om natten og han fortalte, at han så snart tre store hunde med ild i gabet eller tre kalve foruden hoved, eller også havde vejen været spærret midt over som af en stor port – så han måtte gå ind på marken for at komme forbi (1.n).

Kanariefuglene på Hestebedgård

I årene efter år 1900 stod der på Hestebedgård i to vinduer i stuen et bur hver med en kanariefugl, der havde en fornøjelig fuglesang når fuglene skulle markere sig over for hinanden. En dag kom en ældre kone og tiggede ved døren – hun var ikke tilfreds med det hun havde fået og gjorde vrøvl. Man mente imidlertid hun havde fået rigeligt, hvorefter hun erklærede, at hvis hun ikke fik mere ville kanariefuglene i stuevinduerne dø! Hun fik ikke mere – nogen tid efter sygnede fuglene hen og en morgen lå den ene død på bunden af buret - kort tid efter døde også den anden (1.a).

Gravhøjen i Næsby

En bonde i Næsby havde omkring år 1910 gravet i en gravhøj der lå på gårdens jord – et stykke tid efter fik han en søn der var handikappet. Hertil havde købmandsmutter, der havde købmands-

butik i Næsby, følgende bemærkning: *"De kunne også bare have ladet være med at rode i den gravhøj!"* (1.b).

Der var mystik ved den gravhøj, en havde hørt en stemme, der sagde noget i retning af: *"skravelille, skravelille, skravelille..."* - man kunne ikke blive klog på, hvad det skulle betyde, men mente det var et barn der blev kaldt på. Da vedkommende senere fortalte det derhjemme, kom et sort spøgelse farende ud af kakkelovnskrogen og sagde: *"Det er moor!"* fortalt år 2012 (1.e).

Tusindbenet

Da Johannes Christensen i 1930'erne som ungkarl ejede gården bag købmandsforretningen i Næsby, turde han ikke overnatte på gården, da der var nogle mærkelige lyde om natten. Derfor sov han hjemme hos forældrene Oluf og Hansigne (købmandsmutter) Christensen.

Det fortælles at broderen Ejner sov derovre da han var 16-17 år - men at han som sikkerhed havde et ladt jagtgevær ved siden af sengen.

Årsagen var, at der om natten ved midnatstid var noget der vedvarende sagde bom-bom-bom-bom oppe på loftet.

Johannes Poulsen var karl på Næsgården, han var ikke bange for noget, og tilbød så at overnatte på gården. Næste morgen kom bonden over på gården og spurgte ham, om han havde hørt noget. Johannes bekræftede, at han også havde hørt disse bom-bom-bom lyde, og han fortæller videre: *"Så tog jeg en flagermuslygte, gik op af stigen i loen op på loftet og hen over loftet mod stedet, hvor bom-bom lydene kom fra - det lød som det kom fra et sted bagved skorstenen". "Hvad var det så?", spurgte bonden meget spændt. Johannes svarede: "Det var et tusindben der sad med ryggen mod skorstenen og var ved at tage støvler af!"* (1.b).

Når hundene hyl

Da heksen Barbara døde i år 1834, skulle Ole Tømmermand lave kisten. Her er beskrevet noget ejendommeligt: Men det var helt underligt, for hele tiden i mørkningen, så var der en lille sort hund der stod og gøede ved gavlen af Ole Tømmermands hus, og ville ikke lade sig jage væk! (1.g).

Omkring 1930 var der en hund i Næsby der hylede, og hos Albert Christensens familie undrede man sig, det er ikke normalt at tamhunde hyl. Der var en der mente, at der nok var en der lige var død – det viste sig at være fisker Karl Olsen (1.b).

En gang i 1940'erne stod Jens Bennet Christensen en aften sammen med nogle andre unge mennesker på Kultorvet i Bybjerg og snakkede. En hund begyndte pludselig med en voldsom hyl i den nederste ende af byen, hvilken fik en til at sige, at nu var der nok en der var død – det viste sig at være Kristian Nilen (Nielsen), der boede i "Det gule Palæ" i Kattekærstrædet (1.b).

Når hestene stamper

Knud Erik Jensen der var karl på gården Løvebjerg i 1940'erne, havde kammer ved siden af hestestalden. Han erfarede, at når hestene stampede og var lidt urolige, var det et varsel om et kommende dårligt vejr. Denne stampen og uro tog til, hvis der var opræk til tordenvejr (1.e).

Gravsteder fra tidligere tider ved Pilegården

Den 13 årige Knud Nielsen, hvis forældre boede på husmandsstedet Kanehøj, havde fået arbejde hos Christen Andreasen på Pilegården i 1940-41. Han gik og pløjede, da den ene hest sank ned i jorden til bringen med det ene forben. Da hesten kom fri, viste der sig et hulrum i jorden, hvor der stod nogle krukke – en gravplads! Knud var interesseret i at undersøge det nærmere, men Christen Andreasen modsatte sig idet han sagde, at det ville ikke kunne føre til noget godt! (1.e).

Asger Larsen fra Hestebedgård var ude i markområdet på Pilegården hos Christen Andreasen efter grus. Under opgravning af gruset kom de ned til en gravsætning. Christen sagde: *"Jeg syntes vi skal lade det i fred og dække det til igen!"* (1.f).

Varslet der ikke gik i opfyldelse

Bonden Johannes Christensen fik en søn kaldet Hans Henning i 1941. Han var syg fra fødselen og var i en periode indlagt på sygehuset sammen med moderen Thea.

Karlen på gården fortæller, at da han en dag - under dette sygehusophold - kom ind i stalden, stod Johannes og så meget mærkelig ud. *"Nu dør Hans Henning!"*, sagde han – en kvie gik løs, bindslet havde løsnet sig på uforklarlig vis, dermed tog han det som et varsel. Sønnen døde dog ikke og levede et langt liv i bedste velgående (1.b).

Journalistbesøg i Næsby

I efteråret 1947 kom der en journalist fra en af aviserne i Holbæk og ville tale med Hanssigne Christensen (købmandsmutter). Han ville skrive en artikel om Næsby og ville have nogle oplysninger. Det fik han ikke noget ud af – hun åbnede sig ikke for fremmede. Herefter gik han ned til fisker Kristian Hansen, der fortalte ham en hel del - blandt andet, at den "Røde Hane" ikke havde galet i så og så mange år.

Næste dag da avisen kom, var nogle tilfældigt ovre hos Mutter for at handle, da hun modtog dagens avis. På avisens forside var skrevet det med den "Røde Hane" der ikke havde galet i Næsby i mange år. Da sagde Mutter: *"Sådan noget skulle han have holdt sin kæft med!"* Et par måneder efter brændte Næsgården. Man erkendte, at det nok var tilfældigt - men syntes alligevel det var lidt mærkeligt (1.b).

Troldhøjene

Som barn omkring 1950 fik jeg fortalt, at der fra gammel tid var blevet sagt, der boede troldfolk i mange høje i landskabet. En

gang om året blev der holdt fest hos troldfolket – hvilket mennesker kun kunne se på afstand. En sådan fest gik voldsomt til – højen rejste sig på fire gloende pæle (1.a).

I min barnlige fantasi forstillede jeg mig Elnebjerg som et muligt sted det kunne forekomme – om det sted har jeg måske fået fortalt! (1.k).

Hestene på Skovly

Ejler Larsen (Henrik Larsens søn på Hestebedgård) og hans kone Gurli ejede først i 1950'erne gården Skovly ved Nørre Stænge. I begyndelsen de boede der havde de heste, der senere blev skiftet ud med en traktor.

Stuehus og staldbygning er bygget sammen i en vinkel, og man kunne almindeligvis høre hestene puste, stampe og trække i spiltovet om aftenen og natten.

Det ejendommelige var, at disse lyde stadig var der efter hestene var væk og de i stedet havde fået traktor som trækkekraft. Det var ikke bare dem selv der hørte disse lyde, også en barnepige der passede børnene når de var ude, fortalte at hun havde hørt lyde, som var der heste (1.k).

Da Frans Jonsens hus brændte

Frans Jonsen og hans kone var oprindeligt tyskere og boede i et lille stråttækt hus i Gamløse. Frans var uddannet værktøjsmager og havde arbejde i smedjen i Bybjerg. Hans kone syede for folk og havde derfor en stor industrisymaskine. Efter Frans død ernærede hans kone sig udelukkende ved syning.

I begyndelsen af 1950'erne, en dag lige over middag, udbrød der brand i huset. Brandsprøjten - som tyskerne havde efterladt, da de havde tabt 2. verdenskrig - blev i hast transporteret fra sprøjtehuset i Gænge til Hoskæret i Gamløse, vandslangerne rullet ud op til brandstedet og folk strømmede til for at hjælpe.

Slagter Karl Aagesen stod på en gammel stige op ad husets gavlvindue og var klar med strålerøret for om muligt at slukke branden gennem gavlvinduet.

Der var imidlertid problemer med at få brandsprøjten i gang, man kunne ikke starte motoren, der skulle trække pumpen. Smeden i Gamløse, Otto Hansen, der kendte brandsprøjten og kunne håndtere den, var ikke hjemme. Da man omsider fik den sat i gang, havde man fået justeret på reguleringen af vandtrykket, så vandet kom frem gennem slangerne med for stort tryk. På en af slangerne var der en bugtning der løb foran vandtrykket i slangen op til brandstedet. Bugtningen ramte Slagter Karl med stor kraft, stigen knækkede og Karl trimlede om på jorden, mens folk forsøgte at fange det løbske strålerør (1.k).

Smeden Otto Hansen og Volmar Noppenau var på tidspunktet ved at afmontere den store vindmølle på Anneksgården, da datteren på gården, Johanne, kom ud og fortalte der var ildebrand i Gamløse. De tog af sted med det samme for at komme frem så hurtigt som muligt - men ikke uden forhindring. Da de nåede kirken stod kromanden ude midt på vejen og fægtede med armene, så de måtte stoppe. Han fortalte, der var et hus der brændte i Gamløse og at de måtte skynde sig derop. De kom lige tids nok til brandstedet til at forhindre bonden på Godthåbsgården i at komme rigtig galt af sted. De strømførende elledninger til huset lå i slukke vandet på jorden, Aksel Nielsen ville flytte ledninger til side med de bare næver.... Man fandt dog et reb, fik det rundt om ledningerne og dermed trukket dem til side (1c).

Huset brændte ned til grunden!

De første folk der var kommet til brandstedet, undrede sig - den store tunge industrisymaskine stod nede i haven et stykke fra huset. Da man efter branden talte med den spinkle ældre dame, om hvordan den var havnet der, forklarede hun, at da hun levede af at sy for folk, var det vigtigt at redde symaskinen, så hun

havde kaldt på sin afdøde mand Frans, der kom og tog fat i den ene side af symaskinen, hende selv i den anden side og sammen bar de den ned bag i haven. Hun betragtede det som noget naturligt - de var spiritister (1.k).

Det gav efterfølgende anledning til en hel del snak hos befolkningen på øen (1.k).

Kildemateriale

1. Beboere på Orø

- a. Laurits P. Larsen (1897-1984)
- b. Jens Bennet Christensen (1928-)
- c. Ellen Noppenau (1927-)
- d. Christen Jensen (-----)
- e. Knud Erik Jensen (1927-)
- f. Asger Larsen (1923-2012)
- g. Uddrag af bogen - "Sagn og minder fra Ourø og Hornsherred"

Af Inger Varder - født 9. januar 1880.

C.A. Reitzels Forlag 1952 - Biblioteks nr. 39.43.

h. Kirsten Olesen, Peder Jensens hustru, (1847----)

i. Niels Krag, præst på øen 1667 til 1687

j. Henrik L. Larsen (1890-1984)

k. Holger Larsen (1943-)

1. Harald Petersen (1913-2010).

m. Carsten Roug (1943-), har bidraget med en del renskrevet basismateriale.

n. Barndoms minder fra Orø.

Af Christian Poulsen (1860-1945).

Erindringer fra før 1875 samt forældrenes fortællinger. Samlet og gengivet af Fanny Fang.

2. a. Politikens Håndbøger

Danmarks Småøer

Poul Henrik Harritz

b. De danske øer - 2. udgave 1962

Achton Friis

c. Frederiksborg Amt, Årbog 1936

Sagn og overlevering om oldtidshøjene i Hornsherred

Inger Margrethe Boberg

d. Evald Tang Kristensen - 1906

e. Danmarks Folkesagn bind I-III. 1843-60

Just Matthias Thiele.

FLERE
Historier fra
ORØ

TYVEN I KIRKEMUREN *fortalt af Ole Nielsen*

NISSERNE PÅ ORØ *fortalt af Ole Nielsen*

MÅGEÆGGENE *fortalt af Ole Nielsen*

Turisthuset på Orø

Orø Havn

4305 Orø

Tlf. 61 73 08 70

info@oroe.dk

www.oroe.dk

[@oroedk](https://www.facebook.com/oroedk)

